

Elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumi ES: fakti un skaitļi (infografika)

E-atkritumi ir visstraujāk augošā atkritumu plūsma ES, un mazāk nekā 40 % tiek pārstrādāti. Iepazīsties ar faktiem un skaitļiem mūsu infografikā.

Elektroniskās ierīces un elektroiekārtas nosaka mūsdienu dzīvi – sākot ar veļas mazgājamām mašīnām un putekļsūcējiem līdz viedtālruniem un datoriem, ir grūti iedomāties dzīvi bez tām. Tomēr to radītie atkritumi ir kļuvuši par šķērslī ES centieniem samazināt savu ekoloģisko pēdu.

Turpini lasīt, lai uzzinātu, kā ES cīnās pret e-atkritumiem tās [pārejā uz aprites ekonomiku līdz 2050. gadam](#).

Kas ir e-atkritumi?

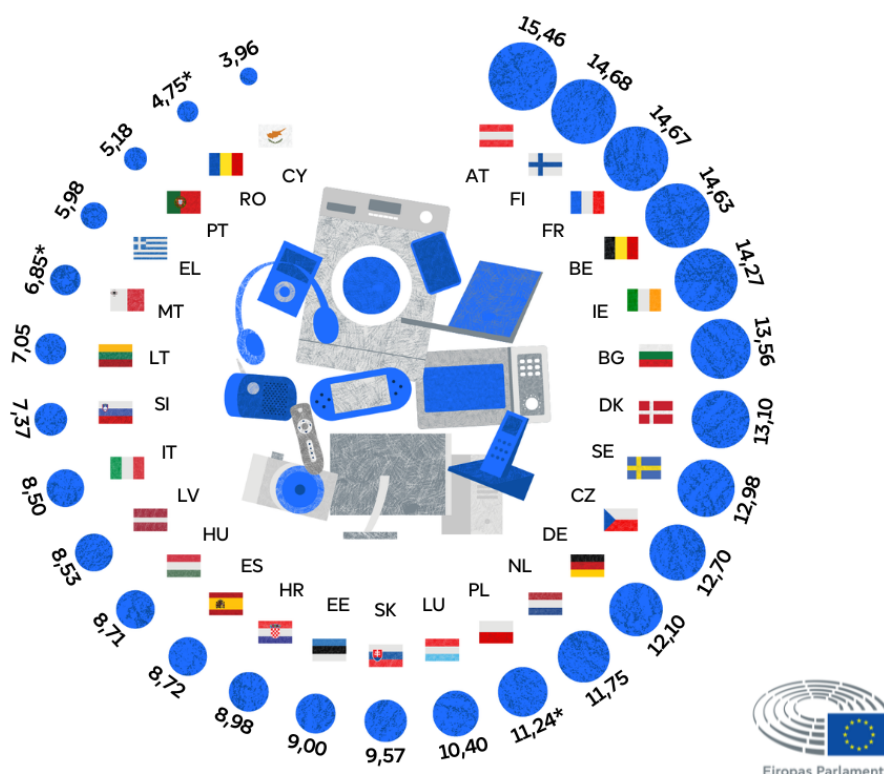
Elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumi jeb e-atkritumi attiecas uz daudziem un dažādiem produktiem, kas tiek izmesti pēc lietošanas.

Tie ietver:

- Lielās mājsaimniecības ierīces, piemēram, veļas mazgājamās mašīnas un elektriskās cepeškrāsnis;
- IT un telekomunikāciju iekārtas (klēpjatori, printeri);
- patērētāju iekārtas (videokameras, luminiscences lampas) un fotoelementu paneļi;
- maza izmēra mājsaimniecības ierīces (putekļsūcēji, tosteri);
- citas kategorijas, piemēram, elektriskie instrumenti un medicīniskās ierīces.

Cik daudz e-atkritumu savāc ES dalībvalstīs?

Elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumi, kg uz vienu iedzīvotāju

Avots: Eurostat (2021) [env_waseleees] | *Malta, Polija un Rumānija: 2020. gada dati

Infografika: uzzini, cik kilogramu elektronisko iekārtu uz iedzīvotāju tiek savākti katrā ES dalībvalstī

ES tirgū laisto elektrisko un elektronisko iekārtu apjoms palielinājās no 7,6 miljoniem tonnu 2012. gadā līdz 13,5 miljoniem tonnu 2021. gadā. Kopējais savākto elektrisko un elektronisko iekārtu apjoms palielinājās no 3 miljoniem tonnu 2012. gadā līdz 4,9 miljoniem tonnu 2021. gadā.

Pārstrādes prakse dalībvalstīs atšķiras. 2021. gadā Austrija elektronisko atkritumu savākšanas jomā pārspēja pārējās ES dalībvalstis, pārstrādājot vidēji 15,46 kg uz vienu iedzīvotāju.

2021. gadā Eiropas Savienībā vidēji uz vienu iedzīvotāju tika savākti 11 kilogrami e-atkritumu.

Kāpēc elektronisko un elektrisko atkritumu pārstrāde ir svarīga?

Izmestās elektriskās un elektroniskās iekārtas satur potenciāli kaitīgus materiālus, kas piesārņo vidi un palielina risku cilvēkiem, kuri iesaistīti e-atkritumu pārstrādē. Lai šo problēmu risinātu, ES ir pieņēmusi [tiesību aktus](#), lai novērstu dažu ķīmisko vielu, piemēram, svina, izmantošanu.

Daudzi retie minerāli, kas vajadzīgi mūsdienu tehnoloģiju izgatavošanai, nāk no valstīm, kurās netiek ievērotas cilvēktiesības. Lai netīši neatbalstītu bruņotus konfliktus un cilvēktiesību pārkāpumus, EP deputāti ir pieņēmuši [noteikumus, kas paredz, ka Eiropas retzemju minerālu importētājiem](#) jāveic savu piegādātāju iepriekšējās darbības pārbaudes.

Ko ES dara, lai samazinātu e-atkritumus?

Eiropas Komisija 2020. gada martā nāca klajā ar jaunu [aprites ekonomikas rīcības plānu](#) (CEAP), kurā elektronisko un elektrisko atkritumu samazināšana ir noteikta par vienu no galvenajām prioritātēm. Priekšlikumā īpaši izklāstīti tādi tūlītēji mērķi kā “[tiesības uz remontu](#)” un atkārtotas izmantošanas vispārēja uzlabošana, [vienota lādētāja ieviešana](#) un atļauzības pasākumu sistēmas izveide, lai veicinātu elektronikas otrreizēju pārstrādi.

No 2024. gada beigām [USB-C pieslēgums](#) būs [kopējais uzlādes standarts](#) vairākumam elektroiekārtu Eiropas Savienībā. Klēpj datoriem USB-C lādētājs būs obligāts no 2026. gada 28. Aprīļa.

2023. gada martā [Komisija nāca klajā ar jaunu priekšlikumu preču remonta veicināšanai](#). Juridiskās garantijas ietvaros pārdevējiem būtu jālabo produkti, ja vien to nomaina nav lētāka. Papildus garantijai priekšlikums arī nodrošinātu tiesības vieglāk un lētāk veikt remontu.

ES ir pieņēmusi noteikumus [par elektrisko un elektronisko iekārtu savākšanu, apstrādi un pārstrādi](#), lai risinātu pieaugošā elektronisko atkritumu apjoma situāciju.

Savukārt [2023. gada februārī Komisija ierosināja](#) atjaunināt direktīvu par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem, lai īstenotu ES Tiesas spriedumu par fotoelementu paneļu ražotāju pienākumu darbības jomu.

Parlaments un Padome 2023. gada novembrī panāca provizorisku vienošanos par atjaunināšanu. Vienošanās tika panākta arī par to, ka Komisijai līdz 2026. gadam būtu jāpārskata direktīva un vajadzības gadījumā jāierosina turpmākas izmaiņas, kā arī visaptverošs novērtējums par tās ietekmi uz sabiedrību un vidi.

EP deputāti par vienošanos balsos plenārsēdē februāra sākumā.

Parlamenta nostāja

2021. gada februārī Parlaments pieņēma [rezolūciju](#) par [jauno aprites ekonomikas rīcības plānu](#), pieprasot papildu pasākumus, lai līdz 2050. gadam panāktu oglekļneitrālu, vidiski ilgtspējīgu un no toksikantiem brīvu aprites ekonomiku, tostarp stingrākus reciklēšanas noteikumus un saistošus mērķrādītājus attiecībā uz materiālu izmantošanu un patēriņu līdz 2030. gadam.

E-atkritumu jomā EP deputāti vēlas panākt, lai ES veicinātu ilgāku produktu kalpošanas laiku, nodrošinot atkārtotu izmantošanu un remontējamību.

Lasi vairāk par aprites ekonomiku un atkritumiem:

- [Fakti un skaitļi par atkritumu apsaimniekošanu ES](#)
- [Aprites ekonomika: definīcija un ieguvumi](#)
- [ES stratēģija plastmasas piesārņojuma samazināšanai](#)

Papildus informācija

[Aprites ekonomikas rīcības plāns \(angļu val.\)](#)

[Komisijas lapa par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem \(EEIA\)](#)

[Jaunās kategorijas elektronisko atkritumu savākšanai \(angļu val.\)](#)

[Biežāk uzdotie jautājumi par EEIA direktīvu \(angļu val.\)](#)

[Procedūru fails \(angļu val.\)](#)